

B"H

Šabat Šemini

Jeruzalem	18:26	19:44
Zagreb	19:21	20:23
Rijeka	19:27	20:29
Split	19:16	20:18
Dubrovnik	19:09	20:10
Vinkovci	19:09	20:11
Sarajevo	19:09	20:11
Doboj	19:11	20:13
B. Luka	19:15	20:17
Beograd	19:02	20:07
Novi Sad	19:05	20:11
Subotica	19:07	20:13
Zrenjanin	19:03	20:09
Niš	18:54	19:58
Beč	19:23	20:25
Frankfurt	19:57	21:00
Edison, NJ	19:16	20:18

Dnevni Zmanim za Grad Zagreb

Na dan, utorak 17. 4. 2018.

Alot Hašahar	4:30
Najranije Talit	5:09
Nec Hahama	6:07
Najkasnije Š'ma	9:32
Zman Tefila	10:40
Hacot	12:56
Minha Ketana	16:55
Plag Haminha	18:20
Šekia	19:45
Cet Ha-kohavim	20:27

Paraša Šemini

(Vajikra 9,1-11,47)

Osmog dana nakon "uvođenja u dužnost", Aharon sa sinovima počinje vršiti svećeničku službu; plamen koji dolazi od B-ga guta žrtve sa žrtvenika, a B-žanska Prisutnost prebiva u Svetišću.

Dvojica starijih Aharonovih sinova, Nadav i Avihu, prinosu B-gu "neku neobičnu vatru za koju im je On rekao da to ne čine" i oni pred B-gom umiru. Aharon utihnu u svojoj tragediji. Moše i Aharon se nešto kasnije ne slože oko točke zakona o prinošenju žrtve, a Moše na kraju priznaje Aharonu da je u pravu.

B-g zapovijeda zakone o *košeru* i pokazuje koje su životinjske vrste dopuštene, a koje zabranjene u ishrani. Od kopnenih životinja se mogu jesti samo one koje imaju razdvojene papke i preživaju; dopuštene su samo one ribe koje imaju krljušti i peraje; nabrojane su nekošer ptice i lista košer insekata (četiri vrste skakavaca).

Tu su i neki od zakona o obrednoj čistoti, uključujući i moć pročišćavanja koju posjeduje *mikve*. Izraelskom narodu se nalaže da "razlikuje čisto od nečistog". ■

Prevela Dolores Bettini

Alija po alija

Kohen - prva alija - 16 p'sukim - 9,1-16

Osmog dana (osmog dana nisan, ili na Roš hodeš nisan, a u tom slučaju osmi se dan odnosi na dane svečanog otvorenja *Miškana*) Aharon je dobio zapovijed da prinese prvu skupinu žrtava (tu se ne ubrajaju *korbanot* koje su bile prinesene tijekom prethodnog tjedna). Konkretno, "osobne" *korbanot* - jedan *eigel* (tele) kao *hataf* i jedan *ajil* (ovan) kao *ola*. Potom je narod prinio jarca kao *hataf*, te junca i janje kao *olot*. A zatim bika i ovna kao *š'lamim*.

[Promislite o ovome...] Jasno je da je *hataf* teleta pomirnica za grijeh Zlatnog teleta i/ili pokazatelj da je B-g oprostio narodu za Zlatno tele. U jednom kontekstu Zlatno tele se naziva "tele koje je Aharon učinio". Stoga je tele na Osmi dan njegov *hataf*. Tele koje narod prinosi je *ola*, a ne *hataf*. *Ola* se prinosi za pomisli na određene grijeh, dok se *hataf* prinosi za djela. Oni od *Bnei Jisrael* koji su **počinili** kako god to nazivali, *eigel*, bili su pobijeni. Mi ostali nosili smo "krivicu" zbog neodlučnosti, ograđivanja i zbunjenosti - što su sve "grijesi" u mislima. Naše tele bilo je *ola*.

Aharonova *ola* bio je ovan, što nas podsjeća na *akedat Jichak*. S time nije povezan nikakav grijeh. (*Ola* nije uvijek zbog grijeha.) Naš *hataf* bio je jarac, koji nas podsjeća na naš prijašnji zajednički grijeh prodaje Josefa, te prevare Jaakova uz pomoć

kozje krvi.

Kohen gadol skinuo je svoje zlatne halje prije ulaska u Svetinju nad svetinjama na Jom kipur, jer tužitelj ne postaje branitelj. Zbog čega onda ne bismo iznijeli isti argument protiv Ahaaronove žrtve teleta na *mizbe'ahu*? Raši sugerira da se ta, ovdje prisutna, superosjetljivost primjenjuje unutar *Mikdaša*, ali ne i izvan njega (na žrtveniku).

Mi možemo dati općeniti odgovor na ovo i druga pitanja. Rogovi životinja iz porodice goveda nisu prihvatljivi kao *šofar*. S druge strane, pogledajte ove *korbanot*. *Kohen gadol* nije "unutra" ušao u zlatu, no ono što ga je tamo dočekalo bio je *aron* obložen zlatom, zlatni obruči za motke, zlatom obložene motke, poklopac od čistog zlata, i *k'ruvim* od zlata. Zaključak: B-g je šef. Ako nam on zapovijedi da upotrijebimo zlatu, mi ga upotrijebimo. Ako On kaže ne, onda ga ne upotrebljavamo. Tele, krava, da, ne. Prihvaćamo to tako. Da i ne, upravo onako kako B-g zapovijedi. Primijeniti svoju logiku i učiniti ono što smatraš da je najbolje - **pogrešno je**. To nije do nas. *Halaha* nam kaže što je prikladno.

Levi - druga alija - 7 p'sukim - 9,17-23

Tora nastavlja dalje s detaljima prve skupine žrtava, s *minha* koja ih prati, *š'lamim*, koji dijelovi idu na *mizbei'ah*. Ova kratka *alija* završava s Aharonovim podizanjem ruke(u) prema narodu i blagosiljanju na-

roda.

Tora je napisala *jadav*, njegove ruke, bez drugog *jud*, tako da riječ naliči na *jado*, njegova ruka. Odatle dolazi tradicija *kohanima* da drže svoje dvije ruke zajedno kao što to čine za vrijeme *Birhat kohanim*.

Baal HaTurim kaže da tri dijela (3 p'sukim) *Birhat kohanim* odgovaraju trima vrstama *korbanot* koje je Aharon prinio na taj prvi dan službenog djelovanja *Miškana*. Blagoslovio te B-g i zaštitio te... od grijeha (*hataf*), drugi *pasuk* koristi riječi koje ga vežu uz *ola*, a *šalom* iz završnog *pasuka* poklapa se sa *š'lamim*.

Š'liši - treća alija - 12 p'sukim - 9,24-10,11

Silazi vatra s Nebesa i spaljuje sve što je bilo na *mizbe'ahu*. Narod na to čudo uzvratu molitvama proslavljanja B-ga i strahopoštovanjem prema Njemu.

Tada su Nadav i Avihu, dvojica Aharonovih sinova (koji su pomagali Aharonu), uzeli kadionice s vatrom, te pred B-gom prinijeli tamjan. Ta je vatra došla od njih, a ne sa žrtvenika. Plamen je sišao s Nebesa te ih usmrtio, spalivši ih iznutra, dok izvana ništa nije bilo vidljivo. Mošeeve riječi utjehe Aharonu naišle su na Aharonovu šutnju.

(nastavak s 2. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po alija**

Moše poziva dvojicu rođaka, Miša'ela i Elcafana, sinove Uziela, da uklone tijela. (To da Aharonu ne bi bilo dozvoljeno da postane *tame* zbog svojih sinova poznato je iz propisa o *Kohen gadolu*. Ali niti Elazaru i Itamaru nije bilo dopušteno da se pobrinu za tijela. Mada nisu bili *kohen gadol*, oni su pomazani za *k'huna* što im je davalo status *Kohen gadola*. Stoga se moralo pozvati rođake.

(Gotovo kao reakcija na ovu strašnu tragediju,) Tora neposredno potom postavlja niz pravila (*micvot*) za *kohanim* kako bi ih očuvala da ne dovedu u opasnost svoje živote. *Kohanim* ne smiju ulaziti u *Mikdaš* duge kose (obavezno je bilo mjesečno šišanje), niti razderane odjeće. Oni ga ne smiju napuštati dok vrše svoju svetu službu. Nadalje, *kohanim* ne smiju ući u *Mikdaš* dok su pod utjecajem vina. Kršenje bilo čega od navedenog bio bi znak nepoštivanja B-ga.

Neki komentatori iz ove posljednje zabrane zaključuju da su Nadav i Avihu pili vino prije nego li su ušli

u *Miškan*. Drugi nude drugačije razloge za njihovu smrt.

S gledišta *micvi*

Kod *micve* da *kohanim* ne smiju ući u *Mikdaš* dok su pod utjecajem vina, Tora nam daje primjer (ima i drugih) *micve* koja ima konkretno određene okolnosti i primjenu, no njeno je područje daleko šire.

Pisana riječ zabranjuje *kohenu* da vrši svetu službu ako je nedugo prije toga pio vina. Sefer HaChinuch daje drugu definiciju *micve*, baziranu na Usmenom zakonu. Naime, halahički autoritet ne smije donijeti odluku (*psak*) dok je pod utjecajem alkohola. (Izgleda da se ta zabrana ne primjenjuje na *divrei Tora* i slične stvari – samo na halahička rješenja.)

Ovo **nije** primjer rabinske nadogradnje Zakona Tore. U ovom slučaju, tvrdi Chinuch, D'Orajta nivo ove zabrane leži izvan pisanog konteksta iz kojega je *micva* izvedena. Ovdje postoji jedna suptilna točka koju je lako previdjeti.

Sagledajte to na ovaj način: Može li

psak halaha donijeti netko tko je pio vina? Halahički ispravan odgovor glasi: Ne, i to je Zakon Tore. Ali gdje to stoji? Ovdje se govori o *kohenu* u *Mikdašu*? Odgovor dolazi iz same prirode Usmenog zakona.

Chinuch, u posljednjem odlomku o ovoj *micvi* kaže da se prva definicija primjenjivala u vrijeme *Mikdaša*, na muškarce i žene – nitko nije smio ući u *Mikdaš* pod utjecajem alkohola. Druga definicija ove *micve*, kaže on, važi za muškarce i **žene koji su kvalificirani da donose halahičke presude**. Čini se da je mišljenje Sefer HaChinucha, napisano prije više od 700 godina, da žene mogu biti *poskim* (*poskot*). Tako kada danas vidimo "rađanje" koncepta *jo'ecet halaha*, to uopće nije tako nova pojava.

Dvije između drugih "tradicija" o tome što su to Nadav i Avihu pogrešno učinili, jest da su donijeli točku *halaha* sami od sebe, u prisustvu svog "rebija" (Mošea), i da se ni sa kime nisu posavjetovali u vezi tog halahičkog pitanja. Dobro bi bilo da naučimo ozbiljnu, otrežnjavajuću (namjerno upotrebljavam ovu riječ) pouku iz svih mogućih propusta u postupcima Nadava i Avihua. Možemo li primijeniti ovo na donošenje halahičkih odluka za sebe same na temelju uvodnih tekstova ili komentara u *sidurima* i drugim Židovskim knjigama?

R'vi'i – četvrta aliya – 4 p'sukim – 10,12-15

Moše zatim nalaže Aharonu, Elazaru, i Itamaru da jedu od različitih

(nastavak s 3. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po alija**

žrtava toga dana.

Hamiši - peta alija - 5 p'sukim - 10,16-20

Tradicionalno, sredina Tore, kada se broje riječi, je *daroš daraš*, jedan *dalet-reš-šin* s jedne strane razdjelnice, a drugi s druge. I pored toga što se ovaj par riječi zapravo ne nalazi u središtu svih riječi, jedan komentator na njih gleda kao na aluziju (*remez*) na ideju da bez *draša* (analize teksta, posebno onakve kako je predstavlja Usmeni zakon), imamo tek pola Tore.

Moše se razljuti na Elazara i Itamara što ne jedu od *korbanot*, kako im je naloženo da čine. Aharon brani ponašanje svojih sinova objašnjavajući da bi, zbog toga što su ostali bez braće, pristup "nastavljamo kao da se ništa nije dogodilo" bio neprihvatljiv u B-žjim očima. Moše uvažava Aharonove riječi.

Naši nas učenjaci podučavaju da učimo od Mošea Rabenu. Kao što njemu nije bilo neugodno priznati da nije znao (ili se nije sjećao) te da je naučio nešto, tako bismo i mi trebali spremno priznati da nešto ne znamo.

Šiši - šesta alija - 32 p'sukim - 11,1-32

Dvije i pol *sedre* su posvećene, da tako kažemo, svetom mesu, a sada su nam predstavljene životinje koje smijemo i ne smijemo jesti.

Ima pozitivna *micva* da se provjere znakovi kašruta na sisavcu kako bi se odredio njegov status kašruta. Zabranjeno je jesti životinje kojima

manjka jedan od znakova kašruta (razdvojeni papci i preživavanje), a svakako one kojima nedostaju oba. Tora navodi imena triju životinja koje preživavaju, ali nemaju razdvojene papke - kamila, *šafan*, *arnevet*, i jedne koja ima razdvojene papke ali nije preživač - svinja. Nije nam dopušteno jesti njihova mesa, a doticanje njihovih lešina čini osobu *tame*, obredno nečistom.

Primijetili ste da *šafan* i *arnevet* nisu prevedeni. Zec i kunić su prijevodi iz suvremenog hebrejskog i vjerovatno nisu ono o čemu je govorila Tora. Kunić i svizac su popularni prijevodi, no nismo u njih sigurni. Rabi Moshe Tandler smatra da bi to mogli biti alpaka i ljama. Šumski pećinar (daman) i skočimiš su drugi kandidati.

Neki učenjaci objašnjavaju da zečeve i druge sisavce nalik kunićima možemo smatrati preživcima zbog toga što ponovo žvaču jednom probavljenu hranu ili izlučuju djelomično razgrađene tvari pa jedu svoj prvi otpad. Probava se završava ovim drugim krugom. Ovo je slično procesu preživljanja, pa se može lako smatrati preživanjem.

Isto tako, imamo dužnost provjeriti imaju li ribe ljuske i peraje (dovoljno je provjeriti ljuske, budući da nema ribe koja ima ljuske a nema

peraje. Obrnuti slučajevi, naravno, postoje.) Zabranjeno je jesti nekošer ribe.

S gledišta micvi

Zamislite si ovo: Da je Tora zabranila samo ribe bez ljuski (na primjer), tada bismo provjeravali da li riba ima ljuske kako bi odredili je li ona košer. Zašto je onda pregledavanje ribe da li ima košer simbole *micva* koja se nalazi među 248 pozitivnih *micvot* od ukupnih 613? Pitanje, a i odgovor, glasi da postoje neke *micvot* za koje je bilo "neophodno" da nam ih B-g zapovijedi; mi smo ih već tako i tako vršili. "B-g želi učiniti dobro Jisraelu, stoga nam On nagomilava Toru i *micvot*", čak i ako ih već vršimo. Ovo je tvrdnja Rabi Hananje b. Akaše u Mišni u Makot, tvrdnja koja je posuđena da njome završi svako poglavlje Avot.

Pozitivne *micvot* i kašrutske zabrane međusobno djeluju na način kao u ovom primjeru: Neka osoba ode na večeru u restoran, te pojede ukusan obrok. Prilikom izlaska susretne nekoga tko je upita da li je restoran košer. Ona posramljeno prizna kako je pretpostavila da jest, ali da nije provjerila certifikat kada je ušla. Osvrne se oko sebe i na vlastito olakšanje otkrije da restoran zapravo ima pouzdanu *hašgaha*. Ona time ne bi prekršila zabrane, ali ne bi ispunila (duh) pozitivnih *micvot*.

Kod ptica, Tora navodi 20 vrsti ptica (ne ptičjih vrsta, porodica, rodova, itd. - vrsta) koje nisu košer. Sve su ostale ptice košer. Pa kako onda

(nastavak s 4. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po alijsa**

znati da li je određena ptica dio zabranjenih porodica ptica ili nije? Obično odgovor glasi **tradicija**. Jedemo piletinu jer imamo neprekidnu tradiciju da je ona košer.

Konačno, Tora konkretno navodi četiri vrste (8 porodica) skakavaca koji su nam dopušteni za jelo. Provjeravanje njihovih vrsta je *micva*. Niti jedan drugi insekt nije nam dozvoljen. Mi smo izgubili mogućnost da identificiramo košer skakavce, pa ih više ne jedemo. Oni koji imaju želje u tom smislu moći će to pitanje razjasniti u budućnosti sa Sanhedrinom. Neki Jemeničani tvrde da imaju potrebnu tradiciju za identificiranje košer vrsti, pa možete pronaći upute za pripremu i recepte za jela od skakavaca (npr. hrskave pržene skakavce, nešto poput pomfrita) u određenim košer jemeničanskim kuharicama.

Potom se Tora bavi obrednom nečistoćom zbog "gmizavaca".

Š'vi'i - sedma alijsa - 15 p'sukim - 11,33-47

Voditi brigu o zakonima o "čistoći" u vezi hrane i pića je *micva*. (Jedan od detalja tih zakona "traži" od nas da operemo ruke za *karpas* na Seder večeri, te u općenitom smislu prije svake jušne hrane tijekom čitave godine.) Još jednom, Tora predstavlja pravila u vezi lešina životinja, te obredne nečistoće kao posljedice različitih tipovima kontakta s njima. Tora ponovo ističe zabranu jedenja gmizavaca, kao i crva i insekata (koji napadaju voće i povrće), plodova mora i druge oblike života koji žive u vodi, te crva koji se razvijaju u hrani koja truli.

Sve ovo ima za svrhu da Židovsku dušu uzdigne do svetosti koju B-g želi da postignemo. Za nas, postoji izravna veza između tijela i duše, duhovnog i svjetovnog. Zakoni kašruta dovode taj element kući. ■

Rabbi Jack Abramowitz:

Tarjag - 613 zapovijedi

150. Igla i konac: Zabrana kohenima da ulaze u Hram u poderanoj odjeći

... i nemojte trgati svoju odjeću (Levitski zakonik 10,6)

151. Nema pauze za kavu: Zabrana kohenima da napuštaju Hrama tijekom službe

Nemojte izlaziti van vrata Šatora sastanka ... (Levitski zakonik 1,7)

152. Trezvenjaci: Zabrana kohenima da uđu u Hram pod utjecajem alkohola

Vino i alkoholna pića nećete piti ni ti ni tvoje potomstvo kad ulazite u Šator sastanka ... (Levitski zakonik 10,9)

153. Mora preživati i imati razdvojene papke ...: Obaveza da se provjeri životinje imaju li na sebi košer znakove

To su životinje koje možete jesti ... (Levitski zakonik 11, 2)

154. Nešto nije baš košer: zabrana jedenja životinja koje nisu košer

To je ono što nećete jesti ... (Levitski zakonik 11,4)

155. Nešto se osjeti po ribi: Obaveza provjeravanja riba imaju li košer znakove

Ovo možete jesti od svega što je u vodi: ono što ima peraje i ljuske ... (Levitski zakonik 11,9)

156. Reduciraj: Zabrana jedenja ne-košer riba

To će vam biti odvratno; ne smijete jesti njihovo meso ... (Levitski zakonik 11,11)

157. Piletina!: Zabrana jedenja ne-košer ptica

To će vam biti odvratno od ptica ... (Levitski zakonik 11,13)

158. Dokoljenke za skakavce: Obaveza da se provjeri skakavce imaju li košer znakove

Samo ove možete jesti od svih kukaca ... (Levitski zakonik 11,21)

159. Gmizave gnjide: Obaveza da se drži zakone o gmizavcima

Ovo su oni nečisti među onime što puže po zemlji (Levitski zakonik 11,29)

160. Smočeno: Obaveza da se drži zakone o obrednoj nečistoći hrane

Svaka hrana koja se može jesti, ako je na njoj voda, postat će nečista ... (Levitski zakonik 11,34)

161. Počivaj u miru Šarava: Obaveza poštivanja zakona o obrednoj nečistoći životinja

Ako neka od životinja koje smijete jesti ugine, osoba koja se dotakne njene lešine bit će nečista ... (Levitski zakonik 11,39)

162. Pa zašto biste to htjeli?: Zabrana jedenja gmizavaca

Svaki gmizavaca što gmiže po zemlji odvratno je; nemojte ga jesti (Levitski zakonik 11,41)

163. Provjerite ima li buba: Zabrana jedenja insekata u proizvodima

Sve što se roji po zemlji ne smijete jesti ... (Levitski zakonik 11,42)

164. Filter za vodu: zabrana jedenja buba koja žive u vodi

Nemojte postati odvratni zbog stvorenja što se roje (Levitski zakonik 11,43)

165. Pričaj mi o mojem (spontanom?) nastanku: zabrana jedenja ličinki

Nemojte se onečistiti gmizavim stvorenjima koja se kreću zemljom ... (Levitski zakonik 11,44) ■

Sefer Hamicvot Hakacar

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hafec Hajim

Negativne zapovijedi

109. Negativna je zapovijed ne otkupljivati prvine od čiste [košer] životinje

jer Pismo kaže, *Ali proo od goveda... nećeš otkupljivati (Bemidbar 18,17)*. U doba

kada nema Svetinje, dopušteno ju je prodati; no kupac

se prema njoj mora odnositi u skladu sa svetošću prvorodene životinje. Prvorodeno koje ima manu koja ga nagrđuje, dopušteno je prodati, bila to živa ili obredno zaklana životinja, sve dok se ne proda na mesnu tržnicu.

Ovo se odnosi kako na muškarce tako i na žene. ■

Rabbi Dr. Azriel Rosenfeld:

Šulhan Aruh

Šulhan Aruh ("postavljeni stol") skup je onih područja halahe - židovskog vjerskog prava - koja su danas primjenjiva. Sastavio ga je Rabi Yosef Karo iz Safeda (Izrael) otprilike 1560. godine, i postao je općeprihvaćen kao mjerodavan nakon što ga je Rabi Moshe Isserles iz Krakova (Poljska) oko 1570. godine nadopunio napomenama (poznatim kao Mapa - "stolnjak") iznoseći pravoričke kojih se drže aškenaski Židovi.

Dio I: Orah hajim

Poglavlje 23 - Njega tijela i odjeće na šabat

Dopušteno je tijelo zagrijati uz vatru ili staviti na njega tople stvari; vidi 326,4.6. Zabranjeno je prati se u toploj vodi čak i ako se ne pere čitavo tijelo odjednom; ali pranje samo dijelova tijela u vodi koja je bila zagrijana prije šabata, pranje hladnom vodom nakon što se zagrije tijelo i pranje na vanjskom vrućem izvoru dopušteno je (326,1-2.4-5). Posebice je dopušteno obredno uranjanje (326,8). Zabranjeno je u ući u vruću kupelj na šabat, ili se koristiti kupalištem nakon šabata ako je bilo zagrijano na šabat; vidi 326,11-13. Dopušteno je hodati javnom površinom čak i ako je tijelo mokro, ali to se ne smije činiti nakon pranja sve dok se voda ne osuši (vidi 301,49; 326,7; 350,2-3). Zabranjeno je pranje sredstvom koje uklanja dlacice (326, 9) ili preparatom koji razgrađuje (326, 10) ili otapa (328,22). Zabranjeno je utrljavati u tijelo tekućine koje se obično koriste u medicinske svrhe (327,1; vidi 26), ili ih normalno umasirati (327,2) ili ih učetkavati, osim da se ukloni prljavština (327, 3). U vezi toga kako se očistiti nakon odlaska na WC vidi 312,1-6; o korištenju čepića vidi 312,7-8; u vezi sanitarnog čvora vidi 312,9-10. Za kozmetiku vidi 303,25; u vezi čišćenja, češljanja i pletenja kose vidi 303,26-27. Čovjek ne smije rezati kosu ili nokte niti ukloniti izrasline sa svoga tijela (340,1-2); u vezi korištenja predmeta koji mogu rezati kosu pogledajte 302,13.

Zabranjeno je prati odjeću, ili otre-

sati vodu ili prljavštinu s nje ili skidati s nje nešto, prisutnost čega je neprikladna; vidi 302,1-2. Zabranjeno je slagati odjeću prema izvornim naborima koje ima (vidi 302,3) ili je vaditi iz natrane garderobe (vidi 302,4) ili je trljati kako bi je očistili (vidi 302,5-7), no dopušteno je brisati je ili strugati sve dok ovo nema nikakvog utjecaja na odjeću ili prljavštinu (vidi 302,6-9) ili na predmet kojim se čišćenje vrši (vidi 337,2). Dopušteno je osušiti je ili obrisati krpom, pod uvjetom da krpa time ne postane jako vlažna ili jako prljava (vidi 302,10-12), što može dovesti do toga da je se ispere ili iscijedi tekućina (vidi 301,48 320,15-18; 335,1) i pod uvjetom da krpa ne poprimi boju (vidi 320,20). Za važne stvari osoba može proći kroz vodu, iako će joj se odjeća navlažiti; vidi 301,3-6.46. Ona može hodati u mokroj odjeći, ali nakon što je skine, ne smije njome baratati niti je raširiti da se suši (301,45-47).

Zabranjeno je sve ono što nije odjeća ili nakit nositi izvan privatnog prostora, ili nositi odjeću ili nakit koji bi mogao pasti ili se otkinuti (vidi 301,7-12.16.35.37.41; 303,1-15.20); ali danas smo popustljiviji u vezi mnogih vrsta nakita i ukrasa (vidi 303,18). Nošenje odjeće izvan privatnog prostora dopušteno je čak i ako je se nosi samo da bi zaštitila tijelo (vidi 301,13-14.21), a i stvari koje se nose u medicinske svrhe su dopuštene (vidi 301,22.24-28.51; 303, 15.24). Zabranjeno je hodati bos, osim ako to nije uobičajeno, a osoba bi se trebala odijevati drugačije nego radnim danima, kako bi se sjetila da je šabat (301,16). U vezi stvari koje su invalidu ili osobi koja ne može sigurno hodati dopuštene da ih odjene ili nosi vidi 301,15-17; u vezi slijepaca i zatvorenika vidi 301,18-19; u vezi perika, maski, štula i drvenih konjića vidi 301,20.50. U vezi cicisa (13,1-3) i drugih stvari koje su obično vezane za odjeću vidi 301,23.37.39; u vezi stvari koje se nose na nestandardan način, vidi 301,29-31.34.36.38. i 303,21; u vezi krutih stvari vidi 301,7.21.35.40. i 303,22-23. U vezi nošenja dragocjenosti ili svetih predmeta vidi 301,32-33.42-43; u vezi spašavanju odjeće iz vatre vidi 301,44. Ako je nošenje nečega dopušteno, to se može skinuti u javnom prostoru pod uvjetom da se ne nosi (303,16); ali ako je nešto zabranjeno staviti na odjeću i nositi to na javnom mjestu, to se ne bi trebalo pričvršćivati na odjeću ni u privatnoj domeni (303,17), a isto vrijedi i za većinu vrsta nakita (vidi 303,18). ■

Teme za razmatranje uz šabatni stol

Smrt Nadava i Avihua

Nakon opisivanja osmog dana posvećenja Miškana, paraša Šemini bilježi tragičnu smrt Nadava i Avihua, koje je progutala nebeska vatra dok su prinosili tamjan.

Komentatori se muče da shvate što je bilo tako strašno u njihovom postupku da je opravdavalo takvu tešku kaznu?

- Mnogi sugeriraju da čak i ako su braća imala pozitivne namjere, oni su bili kažnjeni zbog kršenja odgovarajućeg protokola. Tako R. S"R Hirsch piše da, iako su se Nadav i Avihu željeli približiti Hašemu," u službi žrtvovanja nema prostora za

subjektivnost ... [bliskost] i neće je se postići, osim kroz slušanje B-ga ". Koje su opasnosti subjektivnog štovanja B-ga? Zašto je baš R. Hirsch mogao biti zabrinut zbog toga?

- Rašbam tvrdi da na smrt ne treba gledati kao na kaznu, nego kao "udes na radu". U skladu s time, Nadav i Avihu su se našli na krivom mjestu u krivo vrijeme i pretrpjeli su prirodne posljedice. Postoje li "slučajnosti", ili se sve što se događa na svijetu mora izravno pripisati B-gu i sagledavati u smislu nagrade i kažnjavanja?

Pitanja za raspravu

- 1) Zašto je B-gu bitno ono što jedemo?
- 2) Razmišljate li ikada o onome što jedete kao o čistom ili nečistom? Zašto da ili zašto ne?
- 3) Kako ste se osjećali kad se B-g pojavio i ubio dvojicu Aronovih sinova?
- 4) Na što B-g misli kada proglašava: "Bit ćete sveti jer sam Ja svet!" Kako je B-g svet? Kako ste to vi sveti? ■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Kako stvoriti svoje vlastito Nebo

Na kraju 7 dana svećeničke inauguracije, Aaron prinosi žrtve za sebe i za čitav narod. Nadav i Avihu, njegovi sinovi, prinose kadionu žrtvu na svoju vlastitu inicijativu pa ih proguta vatra s neba (vjerojatno jedini slučaj da je netko počinio pogrešku i da ga je istog trenutka udarila munja!). B-g potom određuje košer sisavce (one koje imaju razdvojene papke i preživaju), ribe (one koje imaju peraje i ljuske), ptice (24 ne-košer vrste, sve ostale su košer), i kukce (samo određene vrste skakavaca!)

**Biti roditelji znači imati
bezuovjetnu ljubav
i stalno pružati,
ne nagrađivati i kažnjavati.
Jednako je tako i sa životom**

Mislim da je ovoj tjelesna paraša, koja govori o smrti Nadava i Avihua, dobro mjesto da na moment razmotrimo židovsko gledište o životu poslije smrti.

Judaizam vjeruje da duša, koja je u suštini duhovna, ne može umrijeti. Mašinerija u kojoj ona stanuje, dakle fizičko tijelo, umire; no duša, oslobođena onoga što je vezuje uz naš sadašnji svijet tjelesnih oblika, odriješana je da doživi bestjelesnu i b-žansku prirodu postojanja.

Ovo zvuči pomalo filozofski, pa, dajte mi da budem malo konkret-

niji. Judaizam vjeruje u nebo i pakao, ali ne kao različita mjesta, već kao različita iskustva. Dopustite mi da to objasnim. Rabini nam kažu da 'nagrada za dobro djelo je dobro djelo, a nagrada za prijestup je prijestup'. Ima pojednostavljeno objašnjenje ove ideje - a to je da B-g nagrađuje dobro djelo mogućnošću da se učini drugo dobro djelo, i obrnuto; dublji se smisao, međutim, odnosi na ono što sam upravo rekao. Nagrada za dobro djelo je samo to dobro djelo. B-g ne mora 'platiti' čovjeku za dobro koje je učinio. To što je učinio dobro i što će, kada pogleda unatrag, vidjeti život ispunjen smislenim postignućima samo je po sebi nagrada. Čovjek koji je u mogućnosti, jednom kad mu duša prekorači granice ovog svijeta, da se prisjeti života dobra i duhovnog rasta, pronaći će harmoniju i bogato značenje u svom novom doživljaju.

S druge strane, kada čovjek koji je vodio život privržen materijalnom svijetu, bude od njega otrgnut, pronaći će nedosljednost i frustraciju u potpuno istom duhovnom doživljaju.

Drugim riječima, judaizam drži da nije B-g stvorio Nebo, već smo ga stvorili mi. A ista stvar je i s paklom. Judaizam ne vjeruje u nagradu i kaznu. Napokon, koji dobar roditelj nagrađuje i kažnjava svoju djecu? Biti roditelji znači imati bezuvjetnu ljubav i stalno pružati, ne nagrađivati i kažnjavati. Jednako je tako i sa životom nakon smrti. B-g ne nagrađuje niti kažnjava. On bezuvjetno daje. Jedino je pitanje do koje mjere smo mi u stanju cijeniti i biti zahvalni za to davanje. A to se temelji na odlukama koje donosimo za svoga života. Život donošenja dobrog u naš svijet i živote drugih znači vječno prisjećanje na tu dobrotu. Prazan život znači vječno razmišljanje o propuštenim prilikama. Život koji nanosi štetu i bol znači vječno se sjećati onoga što smo učinili. Velika je stvar što to ovisi o nama - i dok god još dišemo, pred nama su u svakom trenutku odluke koje trebamo donijeti. ■

Rabbi David Stav:

Čistoća Je osnova

Zašto držimo košer? Ovoj jedna parša, Šemini, koja se bavi zakonima košer prehrane, posvećuje točno jedno cijelo poglavlje navođenju zabranjene hrane poput insekata i gmizavaca, svinja, zečeva itd. Ovdje možemo potražiti glavni razlog zbog kojeg Tora zabranjuje jedenje raznih vrsta gmizavaca.

Tijekom generacija, dana su mnoga objašnjenja za zakone kašruta koje propisuje Tora. Neki su utemeljeni na riječi "טמא" koja može biti protumačena kao „i bili ste uprljani“ ili „i vaša su srca bila preneražena“. Ta tumačenja žele demonstrirati da takva hrana zagađuje dušu, no ne nudi se nijedno racionalno objašnjenje tog zagađenja.

Tora kaže: „Nemojte se sami opoganiti bilo kojim gmizavcem i nemojte se onečistiti njima... Jer Ja sam G-spod, B-g vaš, koji sam vas izveo iz zemlje egipatske. Zato se

iskažite kao sveti i budite sveti, jer sam Ja svet!“ (Levitski zakonik 11,43. 45.). To objašnjenje, koje povezuje zabranu jedenja gmizavaca sa pričom o Izlasku, događaju kojeg smo nedavno slavili, izgleda sumnjivo. Odrastali smo naviknuti na to da nas je izlazak iz Egipta trebao učiniti suosjećajnijima za radnike i robove, preobraćenike, strance i slične. No, koja je poveznica između izlaska iz Egipta i jedenja buba?

Neki uče da je svrha izlaska iz Egipta bila da ljudi budu poslušni B-gu, kao što je rečeno u stihu, „pusti Moj narod da Mi služi“, te da je ova prehrambena zabrana samo još jedna od zapovijedi koju trebamo slušati. Problem sa tim objašnjenjem je taj što u njemu može biti obuhvaćena svaka od 613 zapovijedi budući da je Židovima zapovjeđeno da ih sve drže, i nema posebne povezanosti između zapovijedi o uzdržava-

nju od jedenja neke hrane i izlaska iz Egipta. Stoga moramo izabrati neki drugi pristup.

Na priču o Izlasku možemo gledati i kao na pokušaj da se izdignemo iznad ovog osnovnog, materijalnog svijeta, te da životu damo značaj

Priču o Izlasku možemo shvatiti na razne načine. Neki na nju s pravom gledaju kao na priču o robovima koji su oslobođeni od jarma svojih tlačitelja. Taj pristup mnoge od nas podsjeća na krizu građanskih prava Afroamerikanaca u SAD-u. To je svakako dio srži priče, ali samo dio. Velikim dijelom, to pripada dalekoj prošlosti i nije toliko relevantno u današnjem svijetu, budući da većina ljudi danas uživa barem u nekoj razini slobode.

Na priču o Izlasku možemo gledati i kao na pokušaj da se izdignemo iznad ovog osnovnog, materijalnog svijeta, te da životu damo značaj. Sloboda od ropstva nije samo ona sloboda u kojoj rob zbací sa sebe jaram služenja svom gospodaru. To je također i sloboda kada je čovjek slobodan od svojih vlastitih ropstava. U današnje vrijeme, čovjek ne prestano može promišljati o tome što da jede za sljedeći obrok, koje

(nastavak s 10. stranice) **Rabbi David Stav: Čistoća je osnova**

filmove da gleda iz dana u dan, ili na koja mjesta da putuje sljedeće godine.

Međutim, čovjek može razmišljati i o smjeru svog života, o važnim stvarima koje želi postići, o obitelji i društvu. Ili možda o tome što će pisati na njegovom epitafu. Kako bi se to dogodilo, čovjek mora napustiti Egipat, ili preciznije rečeno, uzdići se iz Egipta. To zahtijeva uzdizanje iznad niskog svijeta koji nas ponekad proguta, i ulaženje u profinjenije dijelove naše duše. Primjećujemo da Tora koristi riječi „Ja sam Hašem, koji sam vas izveo (doslovno: uzdignuo) iz zemlje egipatske“, što upućuje na namjeru da naša kvaliteta života poraste.

**Svrha Izlaska je
da doda novu dimenziju
našim životima.**

**Mi tu dimenziju nazivamo
„svetost“.**

S time na umu, možemo otkriti novi razlog za zabranu jedenja životinja što gmižu. Čovjek prirodno želi jesti sve ono što je ugodno njegovom nepcu ili želudcu. Svrha Izlaska je da doda novu dimenziju našim životima. Mi tu dimenziju nazivamo „svetost“. To je dimenzija koju možemo dostići kroz izuzetno materijalan dio našeg postojanja – kroz hranu koju jedemo.

Biti svet ne znači postati asketa i

potpuno se lišiti hrane. Biti svet znači biti normalan čovjek koji jede, pije, stvara obitelj, ali uključuje više duhovnog planiranja i razmišljanja u obiteljski život i prehranu, umjesto da pušta da bude samo fizički privučen svemu povezanom sa hranom.

Mi ne znamo konkretan razlog zbog kojeg Tora zapovijeda da se uzdržavamo od jedenja gmizavaca. Je li to zato što su ona fizički blizu zemlje, ili zato što se gnijezde u prašini, što ih čini više materijalnim od drugih životinja? Postoje li i drugi razlozi? Zapovijed Tore da se takva stvorenja ne jedu, služi tome da učini ljudsko društvo svetijim, da ga učini društvom u kojem je praktičan život obasjan svjetlom sadržaja i značenja. ■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Ephraim Buchwald:

Vječno žaljenje

U ovojtojnoj *parši*, *parši* Šemini, čitamo o tragičnoj smrti dvojice najstarijih Aronovih sinova, Nadava i Abihua. Njihova se smrt dogodila na najveći dan Aronova života, na dan kada je Šator sastanka trebao biti posvećen, a njegovi sinovi uvedeni u svećenstvo.

Tora kaže, u Levitskom zakoniku 10, da su Nadav i Abihu uzeli kadionike i zapalili „tuđu vatru“ koju im B-g nije zapovjedio da zapale. Odjednom, je došla vatra s neba i žive ih progutala pred B-gom. Mojsije je rekao svom bratu Aronu (*Levitski zakonik 10,3*), „Ovo je ono što je B-g mislio kada je rekao 'Na onima koji mi stoje blizu, pokazat ću svetost svoju.'“ Aronov odgovor bila je po-tpuna šutnja.

Nakon što su tijela Nadava i Abihua uklonjena iz svetišta, Mojsije je Aronu i njegovim preostalim sinovima, Elazaru i Itamaru, rekao da ne iskazuju nikakve znakove žalovanja. Levitski zakonik 10,6 kaže, „Ne raščupavajte svoje kose niti razdirite

svojih haljina da ne poginete i da se On ne razljuti na svekolicu zajednicu. Vaša braća i sav dom Izraelov neka oplakuje one koje je vatra B-žja sažegla.“

Komentatori su zbunjeni stihom koji kaže, „Vaša braća i sav dom Izraelov, neka oplakuje one koje je vatra B-žja sažegla.“ Izgleda da taj stih upućuje na to da cijeli dom Izraelov, odnosno cijela židovska zajednica, ima odgovornost da oplakuje Aronove sinove. Stih čak ne postavlja ni granice. Da li „sav dom Izraelov“ znači da generacija Nadava i Abihua mora žalovati za njima, ili to trebaju činiti sve buduće generacije kroz židovsku povijest?

Mnogi komentatori vide to kao odgovornost za sve buduće generacije da oplakuju smrt Aronovih sinova. Netziv, u svom komentaru Biblije zvanom Ha'emek Davar, pita kako je moguće očekivati od Izraela da tisućama godina žaluje za Aronovim sinovima? Nakon svega, vodi se velika debata oko toga da li su

Nadav i Abihu zbog svojih djela zaslužili preranu smrt koja ih je zadesila?

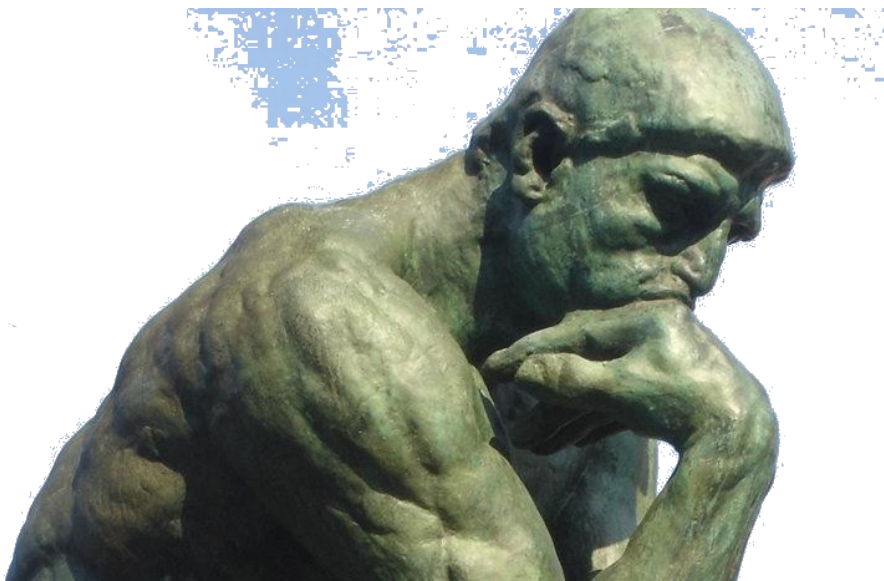
Ha'emek Davar kaže da se tijekom nacionalnih žalovanja i tuge, ljudi mogu prisjećati svojih osobnih gubitaka i iskoristiti te trenutke nacionalnog žalovanja kako bi ih oplakali.

Tora Temima sugerira da će sudjelovanje cijelog Izraela u Aronovoj boli, olakšati njegovu bol i na kraju postići utjehu za njegov veliki gubitak.

Rabi Shimshon Dovid Pincus u svom komentaru Tore, Tiferet Shimshon, razvija te misli i daje velike uvide u njih.

Rabi Pincus ističe u uvodu da se u tradicionalnom *mahzoru* za velike blagdane prilikom čitanja Tore na Jom kipur, spominje da cijeli dom Izraelov, tj. svaki Židov, do kraja generacija, mora oplakivati smrt Aronovih sinova.

Ipak, rabi Pincus primjećuje da se to naizgled protivi normativu židovske tradicije. Nadovezujući se na tumačenje rabina (*Talmud, Moed Katan 27b*) na stih iz Jeremije (22,10), „Ne oplakujte mrtvog kralja,“ mudraci kažu da ne treba pretjerano plakati za mrtvima i pretjerano žaliti za gubitkom. Rabini čak postavljaju i limite: tri dana za plakanje, sedam dana za posmrtno govore, trideset dana za puštanje kose i nošenje odjeće koja nije posve čista. Nakon tog perioda žalovanja, Sve-mogući pita, „Imate li vi više suosjećanja od Mene?“

(nastavak s 12. stranice) **Rabbi Ephraim Buchwald: Vječno žaljenje**

Rabi Pincus ističe da je tradicionalni običaj da se onima koji žaluju prvi obrok pripremi od jaja i leće, hrane koja je okruglog oblika, kako bi se podsjetili da se krug života ponavlja i da sunce koje zalazi, također i izlazi. Nova generacija nekako nadoknađuje gubitke iz prethodnih generacija. Stoga, nije poželjno pretjerano žaliti za gubitkom.

Židovska tradicija i običaji uvijek su bogati značenjem, a tradicija Šabat Hagadola nije izuzetak.

Zašto onda izgleda da rabini kažu da u slučaju Nadava i Abihua nema granica u žalovanju židovskog naroda?

Rabi Pincus ističe da su granice postavljene u slučajima žalovanja za onima koji umru normalnom smrću. Međutim, oni koji prerano odu nedostaju nam zauvijek jer nisu uspjeli ostvariti svoj potencijal i svoju veličinu, pa stoga postaju nenadomjestivi. Onaj tko izgubi ruku, uvijek će osjećati taj gubitak.

On kaže da postoje neki gubici za

kojima žalimo vječno, poput brojnih izgubljenih života tijekom uništenja hramova, života koji su bili nasilno iščupani i nikad se neće moći nadoknaditi. Stoga, čak i nakon što prođu stoljeća, žalovanje će se uvijek nastaviti. Mali broj Židova u svijetu upućuje na to da oni koji su stradali za posvećenje B-žjeg imena nikad neće biti nadomješteni.

Neki gubici ne samo da nisu nadomješteni, već su nažalost otvorili i ustave zla koje se izlilo na židovski narod. Slomljene ploče Saveza i spaljivanje Tore od strane Apostomusa na *Šiva asar b'tamuz*, učinilo je Toru ranjivijom nego ikad prije. Svetost Tore bila je probijena, a strah neprijatelja Tore bio je umnogome umanjnjen.

Još jednom, mi vidimo vječne lekcije koje nalazimo u naizgled nevažnim tekstovima Tore. Te su lekcije moćne i relevantne, te su istinski vječne za sva vremena i sve generacije.

Neka biste bili blagoslovljeni. ■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Berel Wein:

Život Je zapravo osmi dan

Ova se *parša* bavi osmim danom posvećenja *Miškana*. Općenito se može reći da osmi dan nakon bilo kojeg od događaja može biti prilično izazovno vrijeme. Osmi dan života je dan obrezivanja muške Židovske djece. Osmi dan - dan nakon tjedna veselja mladog tek vjenčanog bračnog para - bio je i jeste dan kada stvarni bračni život sa svim svojim radostima i iskušenjima otpočinje.

Osmi dan od početka blagdana Pesaha u Izraelu je dan kada se vraćamo uobičajenom životu i zadacima i često puta je to trenutak barem kratkotrajne depresije. A ovdje u *parši* osmi se dan preobrazio iz dana radosti i vrhunca ostvarenja u dan tragedije i tišine.

Osmi je dan težak dan. No, glavna je pouka ovdje da je život zapravo niz 'osmih dana.' Osmi dan je nepredvidiv, on može donijeti bol i tugu, ali isto tako može biti nadahnjujuć i pun radosti, koristan i vrijedan. Tako je sindrom osmog dana postao metafora za život općenito, a posebice za Židovski život.

Zbog mogućih problema i poteškoća koje osmi dan može donijeti, Tora započinje *paršu* riječju "vajehi", što ne mora nužno biti izraz sreće. Ovdje će se to odnositi na preranu smrti dvojice sinova Aharonovih. Ali općenito služi kao upozorenje ljudskom rodu da na život gledaju s oprezom i realno. Tora nas uvijek uči voziti defenzivno, u svim područjima života.

Aharonova reakcija na tragediju koja ga je zadesila vrijedna je pažnje. Tora ističe da je on ostao šutke. Mnogo se puta u ljudskom životu dogodi nešto što je toliko šokantno, iznenadno i silno da ostavi ljude bez riječi. Šutnja je tada uistinu re-

fleksna reakcija. Ali ovdje Tora Aharonovu šutnju navodi kao čin hrabrosti, suzdržanosti i svetosti, a ne kao refleksnu reakciju na uništenje polovice njegove obitelji.

To ukazuje da je Aharon imao mnogo toga što je mogao reći i koriti Nebesa, recimo to tako, no umjesto toga on se sam odlučio ostati šutjeti. Talmud na mnogo mjesta govori o nadmoći šutnje nad pritužbom, u stvari nad nepotrebnim govorenjem općenito. Gledajući iz ljudskog kuta, ima mnogo toga na što bismo se mogli žaliti u životu i događajima koji se u njemu dogode. Nebesa, međutim, kažu da je sama činjenica da smo živi i da možemo funkcionirati dovoljna da obuzda svaki prigovor.

Ovako nelak način gledanja jedna je od primarnih pouka osmog dana. Aharonova neizgovorena neutješna pritužba, i njegovo neodgovoreno, zapravo nepostavljeno, pitanje visi u zraku Židovske povijesti - zagonetno i nedokučivo. Jednako je tako i sa svim izazovima osmog dana s kojima se suočavamo - pravedni i

(nastavak s 14. stranice) **Rabbi Berel Wein: Život je zapravo osmi dan**

vjerni rame uz rame.

Veliki Rebe iz Kotzka izrekao je onu znamenitu rečenicu: **“Za vjernika nema pitanja; za nevjernika nema odgovora.”** Mi smo svi Židovi osmoga dana. Stanimo zajedno, rame uz rame, da izgradimo Židovski narod u snazi, susojećanju i vjeri.

Osmi dan ima posebnu ulogu u Židovskom životu. Značaj osmog dana je u tome što je to dan koji je “poslije” – dan realnosti i silaska iz euforije u probleme i razičaranja stvarnog svijeta. U Izraelu je običaj da se blagoslov “*šechajanu*” kazuje prilikom obreda obrezivanja, no u dijaspori je običaj da ga se ne kazuje zbog boli koju dijete proživljava za vrijeme obreda obrezivanja.

U ovom se ogleda prava zbilja osmoga dana, samoga života, velike radosti zbog sretne prigode i zbog toga je blagoslov “*šechajanu*” sasvim na mjestu, ali opet tu je i stvarni plač nelagode i boli novorođenog djeteta koje uvodimo u savez Avrahama i Židovskog naroda.

Osmi je dan uvijek značajan, jer on je prekretnica od blagdana u radnih tjedan, od čudesnog izbavljenja u praktičnu brigu za samoga sebe, umješno i samostalno. I to se vrlo snažno odražava na ovim događajima opisanima u ovoj tjednoj *parši*.

Mnogo puta dolazi do pomanjkanja realnosti u životu Židova kao nacije i pojedinaca. Mi smo na neki način predani krajnostima vrlo visokih očekivanja i euforije zbog onoga što postignemo, a onda se

nekako strovalimo u ponor i depresiju i osjećaj bespomoćnosti kada izniknu opasne i teške situacije.

Rambamovo pravilo da uvijek nastojimo da idemo srednjim putem primjernjuje se i na ova područja. Osmi je dan donio Aharonovoj obitelji i narodu Izraela veliku radost postignuća i žalost zbog teške tragedije.

Ovo zibanje od sreće do tuge, od uspjeha do frustracije uvijek simbolizira “osmi” dan. Nesigurnost i krhkost ljudskoj postojanja uvijek se otkriva u “osmom” danu. Ono je simbolizirano danom obrezivanja i kraja blagdana.

Danas sve može biti ružičasto, ali

na obzoru sutrašnjice uvijek vrebaju oblaci. Spokojna vjera i dobra volja, osjećaj vlastite vrijednosti i prilagodljivo ponašanje i stavovi, nada puna ljubavi i duboko uvjerenje u bolju budućnost ključevi su za put koji će nas provesti pored osmog dana i putem dalje.

Iz ovoj tjedne *parše* proizlazi jedna duboka pouka. Ona zaslužuje da joj posvetimo pažnju jer je to važna lekcija za naš život i za ono što se u njemu događa. To je ono što omogućuje Aharonu da nastavi svoju službu B-gu i Izraelu kao Veliki svećenik. A njegov primjer služi nam kao vodič za sve generacije i sve događaje.

Šabat šalom. ■

Rabbi Yissocher Frand:

Pogađanje u srce onoga što židovski narod jest

Ovaj tjedan čitamo o tragičnoj smrti dvojice najstarijih Aharonovih sinova. Na vrhuncu radosti posvećenja *Miškana*, Nadava i Avihua progutala je 'strana vatra' koja je došla od Hašema i ubila ih.

Talmud kaže (*Eruvin 63a*) "Aharonovi sinovi nisu poginuli sve dok nisu izdali halahičko pravilo pred njihovim učiteljem Mošedom." Među mudracima postoje razna tumačenja toga što su Nadav i Avihu učinili da su zaslužili takvu strašnu kaznu. Jedno od mišljenja izneseno u *Medrašu* i Talmudu jest to da su izdali svoje vlastito pravilo pred svojim učiteljem.

Prema halahi, učenik ne smije izdati vlastito pravilo u prisustvu svog učitelja. Onaj tko to učini zaslužuje smrtnu kaznu. To je tumačenje koje se temelji na biblijskom stihu "oni su prinijeli stranu vatru". Grijeħ nije bio u prinošenju te žrtve,

već u tome da su poduzeli samostalnu akciju bez da su se o njoj posavjetovali sa svojim učiteljem Mošedom.

Gemara u *Eruvin* nadalje povezuje to sa događajem u kojem je učenik Rav Eliezera proglasio halahičko pravilo u prisustvu Rav Eliezera. Rav Eliezer je rekao da taj učenik neće živjeti duže od još jedne godine - i upravo se to dogodilo.

Ako razmišljamo o tome, to je vrlo teško shvatiti. Što je to toliko strašno u proglašavanju halahičkih pitanja pred učiteljem? Razumljivo je da je važno poštovati rabina (*kavod haRav*) ili učenjaka Tore. Ali teško je shvatljivo da je to takva kardinalna uvreda. Osim toga, znamo da rabi ima pravo 'oprostiti svoju čast' (*Rav še'mahal al k'vodo, k'vodo mahul*). Učitelj može reći 'Ne moraš ustati zbog mene'. Mogli bismo pomisliti da bi učitelj svaki puta kada učenik

iznosi pravila pred njim, trebao oprostiti. Zašto Rav Eliezer nije imao više suosjećanja? Zašto je sa takvom sigurnošću rekao da će taj učenik umrijeti u roku godine dana?

Očigledno, u takvim situacijama opraštanje (*mehila*) ne pomaže. Učitelj ne može oprostiti. Zašto ne?

Rav Haim Shmuelevitz, rođ ješiva iz Mira, *zt"l*, objašnjava da je *aveira* (grijeħ) proglašavanja halahičkog pravila pred nečijim učiteljem mnogo veći grijeħ od samog nepoštovanja prema učitelju.

Talmud kaže u traktatu *Hagiga (14a)* da je prorok Izaija došao židovskom narodu prije uništenja *Bais HaMikdaša* i dao im 18 prokletstava. Rekao im je sve o groznim stvarima koje će ih zadesiti. U to je bilo uključeno "u Izraelu se neće naći nitko tko je upućen u *Humaš* ili u *Mišnu*, u Talmud ili u *Agadu*; neće biti sudaca i proroka, nikoga tko bi sjedio u ješivi." Ali posljednje prokletstvo koje je rekao jest "...ponašat će se oholo, mladići prema starcima i neuki prema časnima." (*Izaija 3,5*).

Nekako možemo živjeti sa nedostatkom proroka, ali kada *Klal Jisrael* pada najniže? Kada doseže dno? Onda kada se starješinama ne iskazuje čast. Razlog za to je taj što *medraš* kaže da se Izrael može usporediti sa pticom. Kao što ptica ne može letjeti bez krila, tako židovski narod ne može opstati bez svojih

(nastavak s 16. stranice) **Rabbi Yissocher Frand: Pogađanje u srce onoga što židovski narod jest**

starješina. Slonovi mogu postojati bez krila, mačke mogu postojati bez krila, sve životinje mogu postojati bez krila – osim ptica.

Ostatak svijeta može postojati bez svojih starješina. Za Egipćane, Rimljane, Francuze, Amerikance i Talijane lijepo je imati starješine – ali to nije ključno za njihov opstanak. No, židovski narod nije židovski narod bez svojih starješina. Samo ptica ne može postojati bez krila, a ono što održava *Klal Jisrael* su njegove starješine.

Iz tog razloga, prokletstvo nad prokletstvima koje je Izaija dao židovskom narodu prije '*hurbana*' bilo je to da će doseći razinu na kojoj će mladi ljudi biti puni nepoštovanja prema starijima.

To je, kaže Rav Haim Shmulevitz, strašan grijeh izdavanja pravila pred učiteljem. Kada ljudi iznose mišljenja i komentiraju svaki aspekt života ili halahe bez da se posavjetuju sa starijima, oni nam svima čine ogromnu nepravdu. Odvajaju nas od naših *Gedolima*. To je grijeh

'*more halaha lifnej rabo*', iznošenja pravila pred svojim učiteljem. To nije samo protivljenje rabinu, već je to nešto što pogađa u srce onoga što židovski narod jest.

Mi smo narod tradicije. "Pitaj svog oca i reći će ti, svoje stare i objasniti će ti" (*Devorim 32,7*). Bez te tradicije savjetovanja sa starješinama, sa '*talmidej hahamim*', sa starijim generacijama, mi ne bismo postojali. Zato, kada učenik uči zakon pred svojim učiteljem, on odvaja židovski narod od nečeg što je osnova njegova postojanja. Iz tog razloga, učitelj ne može oprostiti taj strašan grijeh.

I iz tog istog razloga, radost posvećenja *Miškana* morala je biti prekinuta smrću dvojice Aharonovih sinova – jer to je lekcija koja se mora naučiti. Bez naših starješina, mi nismo narod. ■

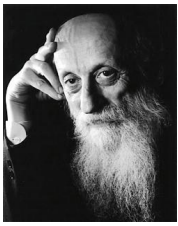
Prevela Anja Grabar

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Tvoja volja, ne moja, neka se izvrši

Tora kaže da su dvojica Aronovih sinova umrla kad su doveli "stranu vatru" na žrtvenik. Rebe Jišmael kaže da su umrli jer su bili opijeni vinom dok su obavljali službu.

Kako se Rebe Jišmael usuđuje proturječiti Tori koja jasno kaže da je razlog njihove smrti to što su unijeli tuđu vatru u svetište?

Rebe Jišmael kaže da je "tuđa vatra" simboličan izraz. Aronovi su sinovi smatrali da bi mogli imati snažniji duhovni doživljaj B-žanske službe ako svoj duh uzdignu pomoću vina. Ali to je bilo nipodaštavanje B-žje volje. Duhovni doživljaj čovjeka ne pojačava se umjetno, kemijskim sredstvima koja mijenjaju stanje uma.

Neki su ljudi pogrešno mislili da su postigli duhovno raspoloženje pomoću halucinogenih sredstava. (Drugi si mogu zamišljati da će ih prepuštanje njihovim ovisničkim željama učiniti sretnima ili ih osloboditi napasti na neko vrijeme kako bi mogli služiti Hašemu). Ovo je "tuđa vatra", za B-ga neprijateljska. B-g želi da se duhovnost postigne poštujući njegovu volju izraženu u Tori.

Ne sudi bližnjega svoga dok se ne nađeš na njegovom mjestu. (*Pirke Avot 2,5*).

Iako se ova uglavnom shvaća da talmudska izreka znači da se ne smijemo kritički odnositi prema postupcima drugih jer je moguće da nismo svjesni svih okolnosti koje su dovele do takvog ponašanje, postoji još jedno moguće tumačenje.

Duhovni doživljaj čovjeka ne pojačava se umjetno, kemijskim sredstvima koja mijenjaju stanje uma čovjeka

Jednom sam čuo čovjeka koji se liječio od alkoholizma kako kaže: „Ja sam sudio svoju *nutrinu* prema svačijoj *vanjštini*. Osjećao sam se uskraćenim jer sam vidio kako drugi imaju osmijeh na licu, ali meni nije bilo do smješka. Vidio sam druge parove kako razgovaraju, dok moja žena

i ja nismo komunicirali. Tek sam kasnije shvatio da dok su se drugi ljudi smiješili, ja nisam znao da li im *jest* do smješka, i dok sam promatrao druge parove kako razgovaraju, to je bilo dok su se nalazili u društvu, ali je svakako bilo moguće da uopće nisu razgovarali kada su bili nasamo.“

Vanjština je sve što mi možemo vidjeti. Kako često se nasmiješimo ili na neki drugi način postupimo kao da nam je drago, dok u sebi kipimo od nezadovoljstva? Jednako kao što drugi pogrešno mogu smatrati da smo mi sretni, tako i mi možemo pogrešno misliti kako su oni sretni, a da nama nešto nedostaje. Posve je moguće da nismo ništa više niti manje zadovoljni ili nezadovoljni od bilo koga drugoga. Ne bismo trebali ocjenjivati svoju *nutrinu* prema *vanjštini* drugih, nego postaviti svoje vlastite ciljeve i učiniti sve što možemo da ih ostvarimo. ■

Biseri hasidske mudrosti

Ako ste ikada kušali jabuku upravo ubranu s drveta iz Nove Engleske, znati ćete razliku između jabuke iz supermarketa i prave jabuke. Jabuka iz supermarketa je oprana, namazana voskom i odstajala u hladnjaku. Njezin najhranjiviji dio je već nestao. A jabuka ubrana s drveta na kojem je rasla? *Mehajeh* (jidiš – koji daje život), ima okus žive jabuke.

Isto je i s molitvom. Mnogi od onih koji žive svoje živote kao Židovi, čak i oni koji mole svaki dan, žive od zapakovane i zaleđene verzije molitve. Odlazak u sinagogu nerijetko osjećamo kao obavezu. Mi ustajemo kada treba ustati, sjedamo kada treba sjesti. Mi čitamo i pjevamo uz kantora i odgovaramo "Amen" na odgovarajućim mjestima. Možda smo čak u stanju s lakoćom prošetati kroz molitve. Mi žrtvujemo svježinu za trajnost proizvoda, a naša *nešome*, Židovska duša, u stanju je osjetiti razliku.

R. Zalman Schachter-Shalomi ■

Glavni sastojak u "spravljanju" dobrog ponašanja je istina; te istine, posebno one o B-gu, te one o dobrom i lošem, ne smiju nikada biti proizvoljne. Dijete je po svojoj prirodi iskreno, a kompromitiranje istine je pogubno za iskrenost. Roditeljska nejasnoća i neodređenost prema istini će se vratiti i proganjati dijete. Bitno je da se u djetetu razvija jasnoća i uvjerenje, zato što su one u korijenu svake odluke koju donosi zdrava odrasla osoba. Možda je ponekad bolje donijeti pogrešnu odluku, pa onda učiti na iskustvu, nego ostati zakočen strahom od neodlučnosti.

Jednom kada u potpunosti razumijemo i prihvatimo da je dijete B-žji dar, odgovor na pitanje kako se prema njemu odnositi postaje sasvim jednostavan. Dijete ne pripada vama; ono pripada B-gu. B-g vam je povjerio dijete i zapovijedio vam da ga štitite i njegujete. U djeci ne treba razvijati strah; ona se prirodno boje. Tako, na primjer, prije nego što kaznimo dijete, trebamo dobro razmisliti: Činim li ja to u najboljem interesu djeteta, ili samo zato što me dijete razljutilo? Pri podizanju djeteta nema mjesta za naš ego.

R. Simon Jacobson ■

Zauvijek zapamti:

nikada pred tebe nije postavljen izazov na koji nećeš imati snage odgovoriti.

R. Nahman iz Breslova ■

Bisere sakupio i preveo Nenad Vasiljević

Vossi Katz, Breslov Research Institute:

Prava sreća

"Svaka osoba ima obavezu reći: "Čitav Kako bi izgledao život kada bi sve bilo samo puka zabava? Mnogi sanjaju o takvom životu. Crnčenje na poslu, odgovornosti brige o obitelji i beskonačni zadaci kod kuće čine da nam lagodan život zvuči tako primamljivo. Ali, na posljeticu, ako bismo odbacili sve poteškoće i samo se zabavljali, da li bi život bio tako prekrasan?"

Čuveno je učenje Rebe Nahmana da je velika *micva* uvijek biti sretan. Zanimljivo je da je Rebe objasnio da ponekad nije dovoljno samo postupati na radostan način, i pustiti da tuga, žalost ili tjeskoba nestanu same od sebe. Ponekad čovjek mora silom pretvoriti bol i tugu u radost i sreću (*Likutey Moharan II*, 23). Razlog tome jest da postoje elementi boli i tuge koji odbijaju postati platforma za svetost. Kada nam je lijepo i postupamo radosno, ti elementi odbijaju trajno nestati. Oni se kasnije vraćaju kako bi nas progonili, i tako nam nikada ne dopuštaju da postignemo optimalnu razinu sreće.

Odličan primjer življenja u stalnom duhovnom ushitu su Nadav i Avihu, dva Aronova sina koji su služili kao *kohanim* u Šatoru sastanka. Oni su odlučili da se neće ženiti jer im pomisao na bavljenje

svim onim svakodnevnim aspektima bračnog života nije bila nimalo privlačna. Draže im je bilo živjeti bezbrižnim duhovnim životom. No naišli su na nešto čemu nisu bili dorasli kada su pokušali i nisu bili u stanju izvršiti bitan dio službe u Šatoru, prinošenje *ketoreta* (prinošenje tamjana).

Ketoret je bio mješavina jedanaest mirodija koji se prinosiso B-gu. Imao je dva specifična obilježja. Prvo, jedan od njegovih sastojaka bio je ferula (*galbanum*), tvar koja užasno zaudara. Drugo, prinošenje *ketoreta* je bio najbolji način uzdizanja svetih iskri sa najnižih mjesta na zemlji. Ova dva obilježja su vrlo snažno povezana. *Ketoret* utjelovljuje ideju preobrazbe boli i žalosti u radost i sreću. Smrdljivi *galbanum* predstavlja žalost koja se nalazi na niskim mjestima ovoga svijeta. Kada se upotrebljava zajedno s drugim mirodijama, njegov se neugodan miris preobrazi tako da stvara "nebesku aromu".

Međutim, Nadav i Avihu se nikada nisu oženili. Sretni u svom duhovnom životu, kad su oslobodili taj neugodni miris ferule, manjkala su im instrumenti s kojima bi se suočili s tim izazovom. Bol i tuga su produžena ruka smrti i žalovanja, I zbog toga se te emocije proživljavaju u takvim vremenima. Tuga *galbanuma* ovladala je Nadavom i Avihuom do točke smrti.

Kako možemo natjerati elemente tuge da se uzdignu do točke svetosti i radosti? Možemo ih okrenuti naglavce spoznajom da ako se sada

osjećam tužnim zbog toga što se nalazim tako nisko, ne bih li trebao biti sretan što čak i netko tko se nalazi tako nisko kao ja može ostvariti ponešto dobro?! Na primjer, ako sam tužan jer se osjećam daleko od B-ga, nije li čudesno to da me B-g očitito toliko voli da mi još uvijek pomaže da vršim mnoge *micve* poput davanja *cedake*, nošenja *cicita*, govorenja psalama, i još mnogo toga!

Jednom je Rebe Nahman razgovarao s jednom osobom koja se gorko žalila na svoje užasno ponašanje. Taj se je čovjek htio približiti B-gu i promijeniti svoje ponašanje na bolje. Ali svaki put kada bi pokušao, iskušenja su postajala sve jača i jača. Dani su postali godine, i čovjek je postao obeshrabren. Rebe je rekao: "Onda nemam nikoga s kime bih razgovarao, jer sve je potpuno loše." Te su riječi uzbudile čovjeka i on je uzviknuo: "Ali ja se ponekad pokušavam suprotstaviti i približiti se onome što bih kao Židov trebao biti!"

Rebe je znao da je jedini način da povрати duh tog Židova bio da mu pomogne da osjeti da, ako je argument tuge bio doista istinit, onda će konačno imati dovoljno uvida da cijeni svoje vlastite dobre strane i pored svog oskudnog duhovnog stanja. Kada i mi dođemo do ove spoznaje, onda uistinu ima nade.

A gutn Shabbos!

Šabat šalom! ■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah:

TJEDNI ZOHAR: ŠEMINI

Paraša (priča) Šemini je treća paraša Knjige Levitskog zakonika - Putovanja ka otkrivanju Jasnoće i pronalaženja svoje svrhe u životu.

Ova se paraša fokusira na potrebu za prosvjetljenjem.

Knjiga Levitskog zakona je izravni nastavak knjige Izlaska. Prvu polovicu ove knjige čini priča o Izlasku - raskidanje lanaca ropstva i ulazak u slobodu, objava na gori Sinaj, grijeh sa zlatnim teletom i razbijanje dviju ploča; dok njezina druga polovica govori o izgradnji *Miškana*.

Paraša Šemini počinje riječima: "Osmog (šemini) dana ..." - i komentatori pitaju što se to dogodilo osmog dana da je naša paraša nazvana po tome? I što se događalo u sedam prethodnih dana?

Miškan je bio izgrađen od drveta, srebra, zlata, bakra i tkanina koje je narod donirao. Nakon što su pojedinačni dijelovi bili dovršeni, narod se sakupio da te dijelove sastavi u cjelinu *Miškana* (*Miškan* je bio prijenosni hram koji su Izraelci nosili tijekom godina njihovog lutanja pustinjom). Međutim, kada su pokušali sastaviti dijelove *Miškana* - dijelovi se nisu uklapali. Tijekom sedam dana mnogo su puta iznova pokušavali, i nikako nisu uspjeli sastaviti *Miškan*. Međutim, umjesto da se žale, da se uzrujavaju ili budu frustrirani, oni nisu prestajali vjerovati da će u svojoj misiji uspjeti. Osmog dana napokon su uspjeli - svi su se dijelovi međusobno poklopili i *Miškan* je bio podignut.

Naša nas paraša uči ono što je već rečeno u Izrekama (24,16): "... jer mada pravednici padnu i sedam puta, oni se ponovo ustaju, no zli posrnu kada udari nesreća". Mudrost kabale uči da su gornji svjetovi stvoreni u

stanju savršenstva, a mi smo odabrali da dođemo u jedan nesavršen mračni svijet pun boli i nedostataka, kako bi ispunili svoju potrebu da u sebi otkrijemo moć Stvoritelja. To je razlog zašto nam se toliko sviđaju izazovi, jer nema većeg zadovoljstva od onog trenutka kada iz tame uspijemo stvoriti svjetlo i od gorčine nešto slatko. Da bismo postigli ovaj uzvišeni cilj potreban nam je naš bližnji.

Smatra se da je život, kao i izgradnja *Miškana*, neprestani rad na sastavljanju različitih dijelova u cjelinu, kako bi osjetili "uspjeh". Moramo pronaći prave dijelove i prave partnere da bismo uspjeli. Kada u nama gori plamen vjere i znanja, znajući da se sve što nam je potrebno već nalazi tu, čeka na nas, i da su nam svi "dijelovi" pri ruci, pa stoga vjerujemo da je svaki dan savršeno stvoren, onda možemo iskusiti rast.

Glavna stvar koju trebamo zapamtiti je da nikada ne odustanemo, i da ako stvari ne idu onako kako bismo mi željeli, onda je to mjesto koje trebamo pažljivo promotriti, izvući zaključke i stvoriti unutarnju promjenu koja će na neočekivan način donijeti rješenje. Mi moramo u sebi otkriti novu snagu da nađemo čisto mjesto

jednostavne vjere i optimizma, mjesto koje oslobođeno od misli frustracija, krivnje ili ljutnje zbog prijašnjeg neuspjeha. Samo kada se oslobodimo takvog emotivnog raspoloženja mi smo u stanju primiti novu višu razinu istine.

Izraelci su sedam dana pokušavali podići *Miškan*, bez da su odustali. Sve to s potpunom vjerom u Stvaranje i svoju sposobnost da mogu uspjeti. Poruka za nas je da nam se svaki put kad doživimo neuspjeh, pruža druga prilika da sebe iznova stvorimo.

Pesah se obično slavi u vrijeme kada se čita paraša Šemini. Ari objašnjava da su Izraelci bili narod robova, a to "ropstvo" je način razmišljanja. To je stav, mentalitet, s kojim se potrebno baviti kako bismo bili slobodni, kako bi imali svijest koja nam omogućuje da budemo Kreatoru.

U noći Sedera čini se kao da se bavimo svojom djecom - pričanjem priče o Izlasku - a zapravo ta djeca smo mi sami. Mi se bavimo sobom, kako bismo napravili proboj iz ropstva u slobodu, i sada je vrijeme da nadjačamo onu nezrelu stranu svoje ličnosti, kako bismo se mogli razviti u zrelu, slobodnu odraslu osobu. ■

Iz domaćeg tiska

KOŠER PREHRANA Jevrejski "rat" artičokama: Čuveni specijalitet na udaru religije

b92, 10.4.2018.

Rimska jevrejska zajednica usprotivila se glavnom rabinatu Izraela, nakon ocene da omiljeni rimski specijalitet "carciofi alla giudia" (cele artičoke pržene u dubokom ulju) nije košer. Hrskava poslastica specijalitet je rimsko-jevrejske kuhinje i često ima istaknuto mesto na jelovnicima.

Glavni izraelski rabinat, međutim, smatra da način na koji se pripremaju "carciofi alla giudia" onemogućavaju njihovo pravilno čišćenje, te nisu ispunjeni strogi standardi za košer hranu.

"Srce artičoke puno je crva, nema šanse da se pravilno

očisti", rekao je za list Hartec čelnik nadležnog odeljenja izraelskog rabinata Jicak Arazi, i dodao:

"Ne može biti košer. To nije naša samovolja, takav je verski zakon."

Međutim, rimska jevrejska zajednica stala je u odbranu svog omiljenog jela.

"Tako ih pripremamo već 600 godina", kaže Umberto Pavončelo, vlasnik košer restorana "Nona Beta" u rimskoj jevrejskoj četvrti.

"Sada sam malo zabrinut za duše onih koji su ih tako jeli stotinama godina. Nadam se da im se ništa loše neće dogoditi", dodao je on sarkastično.

Pavončelo naglašava da je "malo verovatno" da u artičokama ima

bilo kakvih insekata i da će "Nona Beta" nastaviti da ih priprema i služi kao i do sada.

"Uprkos tvrdnji izraelskog rabinata, nema središnje vlasti, svaka lokalna jevrejska zajednica ima svoj rabinat koji odlučuje za sebe", ističe

Umberto Pavončelo.

A rimskom rabinatu, čini se, ne pada na pamet da odustaje od tog jela, pošto je nedavno i sam glavni rabin Rikardo di Senji snimljen kako prži cele artičoke. ■

Izraelska vojska stala iza svog snajperista koji je snimljen kako ranjava Palestinca

Nacional, 10.4.2018.

Izraelska vojska podržala je u utorak djelovanje vojnog snajperista koji je snimljen kako puca na čini se nenaoružanog Palestinca na granici s Gazom.

Međutim, vojska je kritizirala vojnike koji su snimili taj incident i uzbuđeno uzvikivali kada je Palestinac pogođen.

Na video snimci se čuje kako vojnici viče: "Vau, kakav video! Da!" Također se čuje psovka nakon što je Palestinac koji je prilazio graničnoj ogradnji ranjen u nogu.

Vojnici koji su snimili incident i uzvikivali "nisu se pridržavali

razine suzdržanosti koja se očekuje od vojnika izraelske vojske" i u skladu s tim njihovi će im zapovjednici izreći odgovarajuće mjere.

Zbog te je video snimke bila pokrenuta vojna istraga, a desničarski političari pozvali su na potporu vojnicima.

Izraelska vojska rekla je da je video snimljen 22. prosinca tijekom nasilnih prosvjeda nakon što je američki predsjednik Donald Trump najavio kontroverzno premještanje veleposlanstva iz Tel Aviva u Jeruzalem.

"Na snimci se vidi kratki dio odgovora na nered, koji su

uključivali bacanje kamenja i pokušaje sabotaže sigurnosne ograde, koji trajali oko dva sata", navodi vojska dodajući da je pozivala muškarca da stane i ispalila hlice upozorenja prije nego što ga je ranila.

Video snimka objavljena je u posebno napeto vrijeme kad deseci tisuća Palestinaca prosvjeduju duž granice s Gazom svaki vikend.

Izraelski vojnici ubili su 32 Palestinca i ranili stotine, a većina žrtava u masovnim prosvjedima stradala je od vojnih snajperista.

Izraelski desničarski političari, među kojima i ministri, izrazili

su potporu vojnicima.

"Podržavam naše vojnike koji se bore protiv terorista Hamasa dan i noć i ugrožavaju svoje živote na južnoj granici", objavio je u utorak na Twitteru ministar za javnu sigurnost Gilad Erdan.

Izraelska skupina za ljudska prava B'Tselem osudila je putem Twittera "ilegalne zapovijedi vojnicima da pucaju na ljude koji ne ugrožavaju nikoga". ■